

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark sfvtpost@statsforvalteren.no
Horten kommune postmottak@horten.kommune.no

Deres ref.	Deres kontaktperson	Vår ref.	Vår kontaktperson	Dato
		20220045	Martin Eggen	01.02.2022

Ta vare på våtmarka ved Vassbånn, Borrevannet

BirdLife Norge er en frivillig naturvernorganisasjon, slik det er nedfelt i formålsparagraf så vel som i strategiske dokumenter. Vårt viktige bidrag til naturvernarbeidet har til alle tider vært dokumentasjon og overvåkning av fuglefaunaen, ikke minst fordi fugler er indikatorarter. Endringer i fuglebestandene speiler også forandringer hos det øvrige naturmangfoldet og i økosystemtjenester. Vårt utgangspunkt for innspill og høringer til ulike forvaltningsledd er nasjonale og internasjonale miljømål og forpliktelser. Vi har 13.000 medlemmer og fylkesavdelinger og lokallag over hele landet.

BirdLife Norge er informert om tilstedeværelsen av en flommark/dam ved Vassbånn ved Borrevatn, og dens betydning for fuglelivet. Vi vil understreke betydningen av å sikre biotopen for fremtiden, og at forvaltningen bidrar til dette gjennom tilstrekkelige midler. Vi vil med dette be om at ordninger og initiativer iverksettes for å bevare området funksjon for fugler.

Dammen ligger like utenfor den sørlige delen av naturreservatet, det vil si utenfor vollene som ble bygd på begynnelsen av 1970-tallet, da Borrevannet ble senket og våtmarken drenert.

Ikke mindre enn 21 par med vipper hadde tilhold ved dammen i hekketiden våren 2021 og minst 28 unger ble opptalt. Vipa er nå en kritisk truet (CR) fugleart, og tilbakegangen nasjonalt har vært på rundt 80 % de siste tiårene. Til tross for det beskjedne arealet utgjør forekomstene av vipe, gjør alene Vassbånn til en hot-spot-lokalitet i Vestfold og Østlandet for øvrig. Også store antall andre fuglearter, mange rødlistede, nyttiggjør seg av fuktarealet.

Naturmangfoldlovens bevaringsmål for arter slik det fremkommer av § 5 er relevant i denne saken: *Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.*

Vipa har allerede forsvunnet over store deler av Norge, og de største forekomstene er nå knyttet til areal på Jæren. Forekomstene og reproduksjonen ved Vassbånn gir håp for reetableringer andre steder i Vestfold.

Om å styrke naturlige funksjoner og forbedre forholdene for fugler i jordbrukslandskapet
FNs generalforsamling vedtok den 1. mars 2019 å utpeke 2021-2030 som FN's tiår for restaurering av økosystemer. BirdLife Norge ønske å spille en aktiv rolle i arbeidet med å restaurere natur, og slik bidra til å oppfylle Aichi-mål nr. 15 fra Biomangfoldkonvensjonen (CBD): *Innen 2020 er økosystemene mer robuste, og det biologiske mangfoldets bidrag som karbonlager er forsterket gjennom bevaring og restaurering, inkludert restaurering av minst 15 prosent av forringede økosystemer.* Oppmerksomheten er økende om at bevaring av natur med god tilstand ikke er nok, men at det også

trenge tiltak for å reparere natur som er skadet av oss mennesker. Arealbruk- og arealbruksendring er den påvirkningsfaktoren som globalt har hatt størst negativ påvirkning på natur og naturmangfold, i økosystemer på land og i ferskvann siden 1970, ifølge Naturpanelet (IPBES). Et av Norges nasjonale miljømål sier at økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester. Restaurering av natur er et av tiltakene for å innfri det politisk fastsatte målet. Samtidig støtter vi opp om et annet miljømål for naturmangfoldet, nemlig å forbedre statusen til rødlistede arter.

Våtmarksrestaurering og etablering av nye naturelement (som dammer, fuktmark osv.) i tilknytning til jordbruksareal er målrettede tiltak for flere truede fuglearter og styrker naturmangfoldet i slike områder generelt, og vil måtte være et fokusområde dersom forholdene for artene i dette landskapet skal forbedres.

Tiltak for bakkehekkende fugler i kulturlandskapet

Siden årtusenskiftet har vi mistet godt over en tredjedel av alle fugler i kulturlandskapet i Norge. Bakkehekkende arter, som vipe, storspove og sanglerke, er blant de som sliter mest. På den nye rødlista for arter er de to vanlige artene vipe og storspove plassert i hhv. kategoriene kritisk truet og sterkt truet. Artene står i fare for å dø ut i Norge dersom de negative påvirkningsfaktorene ikke adresseres.

Over halvparten, eller hele 57 %, av alle fugler i jordbrukslandskapet i Europa har forsvunnet siden 1980. I Norge viser hekkefuglovervåking gjennomført av BirdLife Norge og NINA at så mye som 40 % av alle fugler tilknyttet det norske kulturlandskapet har forsvunnet bare siden årtusenskiftet. For å forsøke å snu denne utviklingen, ba Klima- og miljødepartementet Miljødirektoratet om å få utredet aktuelle påvirkningsfaktorer og mulige tiltak for å bedre situasjonen nettopp for bakkehekkende fugler i jordbrukslandskapet. Den faglige vurderingen ble gjennomført av BirdLife, og rapporten «Tiltak for bakkehekkende fugler i jordbrukslandskapet» er levert Klima- og miljødepartementet.

Rapporten inneholder en rekke konkrete tiltak som kan gjøres for å bedre forholdene for fugler og naturmangfold i jordbrukslandskapet. Noen av tiltakene er gunstig for flere arter samtidig, og naturmangfold (inkl. insekter) generelt, og kan samles i en handlingsplan for fugler i jordbrukslandskapet.

Den vitenskapelige litteraturen levner liten tvil om hva som er de viktigste årsakene til jordbruksfuglenes tilbakegang, og kort fortalt handler dette både om nedleggelse og intensivering av jordbruksdrift. Norge har vi hatt en kraftig nedgang i antall jordbruksbedrifter, men samtidig et stabilt jordbruksareal de siste 20 årene, noe som gjenspeiler en utvikling mot større gårder og et til dels høyt nivå av nydyrking i perioden. Utviklingen har gitt stadig større avlinger og kostnadseffektivitet i jordbruket, men på bekostning av biodiversitet og fugleliv. Viktige årsaker er et mindre variert jordbruk, tap av restarealer, omfattende drenering, endringer i grasproduksjon og dyrkingsformer, større og mer effektive maskiner, bruk av sprøytemidler og kunstgjødsel og redusert brakklegging.

Fugler er indikatorarter, og deres bestandsutvikling gjenspeiler således mer generelle trender for biodiversitet. En rekke nyere studier har vist at tapet av natur tilknyttet jordbrukslandskapet også reduserer bøndernes egen fortjeneste. Pollinerende insekter er f.eks. uunnværlige for verdens matproduksjon, jordlevende organismer bidrar til nedbryting og struktur i jorda, og en rekke arter har viktige funksjoner for å kontrollere bestander av skadedyr. I tillegg til fuglenes egenverdi, er således deres tilstedeværelse og trivsel i jordbrukslandskapet en indikasjon på økosystem i balanse. Siden dette etter alt å dømme er en forutsetning for mye av matproduksjonen som danner grunnlaget for vår egen eksistens, burde denne balansen være i vår alles egeninteresse.

Rapporten trekker frem betydningen av tilgangen på fuktighet i kapittel 5.2, noe som synes å være av særlig betydning for nettopp vipe. Vipa er ikke like knyttet til vann som en del andre vadefugler, men foretrekker like fullt tilgang på fuktmark og vann i sine hekkeområder. Dette gjelder ikke

minst fordi dette gir god næringstilgang. Av andre arter som nyter godt av dammer og fuktmark nevnes blant annet rødstilk (når truet, NT), enkeltbekkasin, fiskemåke (sårbar, VU) og sørlig gulerle. Svært mange ulike arter tiltrekkes våtmarksområder og fuktmark vil f.eks. også være gunstig for storspove (sterkt truet, EN).

For vadere kan tilgang på fuktighet være avgjørende for at de går til hekking i et område. Senere i hekkesesongen kan fuktige områder være uunnværlige beiteområder for både voksne fugler og unger, og bidra til raskere vekst og bedre kroppskondisjon hos de små. For vadere regnes økt tilgang på fuktighet derfor som et av de mest effektive tiltakene for å bedre forholdene for disse.

Hele rapporten kan leses her: https://www.birdlife.no/prosjekter/rapporter/2020_03_NOF.pdf

For BirdLife Norge

Kjetil Aa. Solbakken

Kjetil Aa. Solbakken, generalsekretær

KOPI:

Miljødirektoratet

Rolf Magne Vindenes rolf.magne.vindenes@horten.kommune.no

Camilla F. Pettersen, camilla.pettersen@horten.kommune.no